

Γιατί η Δεξιά «αγαπά να μισεί» τη Μεταπολίτευση

...και ο ΣΥΡΙΖΑ έχει ενοχικό σύνδρομο απέναντί της

Του **Πάνου Κοσμά**

Στο πρώτο ερώτημα η απάντηση είναι μία: Η Μεταπολίτευση είναι συνώνυμη εργατικών και κοινωνικών αγώνων και κατακτήσεων και ανόδου της Αριστεράς. Αυτά δεν άφησαν μόνο ένα πολιτικό και ιδεολογικό αποτύπωμα, το οποίο προκαλεί αυτονόητα πολιτικο-ιδεολογική αλλεργία στη Δεξιά/Ακροδεξιά· άφησαν επίσης το αποτύπωμά τους στους δείκτες εκμετάλλευσης των εργαζόμενων τάξεων, οι οποίοι δεν ευημέρησαν τόσο όσο θα ήθελε η ελληνική άρχουσα τάξη. Η ιδεολογικο-πολιτική «μεταμπίηση» των κοινωνικών σχέσεων και της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης είναι ένα παιχνίδι, στο οποίο η άρχουσα τάξη έχει τεράστια συσσωρευμένη πείρα – όταν πρόκειται μόνο ή κυρίως γι' αυτό. Όταν όμως πρόκειται γι' αυτούς καθαυτούς τους δείκτες της εκμετάλλευσης δεν «παίζουν» – και δεν ξεχνούν!

Οικονομική τρομοκρατία και Μερίδιο της Εργασίας στο Προϊόν (που όλοι «αγαπούν να ξεχνούν»)

Πάνε μερικά χρόνια που εισέβαλαν στη ζωή μας, επίφοβες και με ισχυρή γόμωση ανασφάλειας και τρόμου, οι «τρομερές» λέξεις και έννοιες της οικονομίας: δημοσιονομικό ισοζύγιο, έλλειμμα και χρέος, πρωτογενές έλλειμμα/πλεόνασμα, ομόλογα, αποδόσεις και spread κ.λπ. κ.λπ. Μαζί τους και η τυραννία των «ειδικών», οικονομολόγων και οικονομολογούντων, να προκαλούν δέος στον

«απλό λάο» και βαθύ αίσθημα αδυναμίας και ανεπάρκειας: πόσο δύσκολη και στριφνή είναι η «οικονομία» και πόσο αδύναμοι εμείς να την καταλάβουμε...

Πώς το είχε πει ο Μπρεχτ; «Αυτοί που παίρνουν όλο το ψωμί από το τραπέζι, κηρύσσουν τη λιτότητα». Και πόσο ευκολότερα μπορείς να κηρύξεις και να επιβάλεις τη λιτότητα αν τρομοκρατήσεις τα θύματά της με αυτές τις τρομερές λέξεις, με αυτά τα υπερόπλα της νεοφιλελεύθερης αργκό; Αν τους εμφυσήσεις αίσθημα άγνοιας και ανεπάρκειας, αν πλήξεις καίρια την αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμησή τους. Διότι ο συνειρμός είναι αυτόματος: αν κάτι δεν μπορείς καν να το καταλάβεις, αν είναι τόσο περίπλοκο ώστε μόνο «ειδικοί και τεχνικοί» της εξουσίας μπορούν να το καταλάβουν και να το χειριστούν, πώς μπορείς να έχεις και απαιτήσεις για το περιεχόμενο της οικονομικής πολιτικής; «Αυτοί ξέρουν» – εσύ όχι.

Κι όμως, όλα είναι τόσο απλά. Και ταυτόχρονα, τόσο καλά και τόσο επιμελώς κρυμμένα.

Στις επίσημες οικονομικές στατιστικές θα βρει κανείς κάθε είδους μετρήσεις για πάμπολλα οικονομικά μεγέθη. Τα περισσότερα από αυτά παρελαύνουν κάθε μέρα στις οικονομικές ειδήσεις των καναλιών, στις οικονομικές σελίδες των εφημερίδων, στα οικονομικά σάιτ. Υπάρχει όμως ένα μέγεθος, που λέει περισσότερο από κάθε άλλο την αλήθεια¹ για την «οικονομία», αλλά απουσιάζει συστηματικά! Για να το βρει κανείς, πρέπει να ψάξει στις εξειδικευμένες στατιστικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Πρόκειται για το οικονομικό μέγεθος «Μερίδιο της εργασίας στο προϊόν». Το βρίσκει κανείς στη μακρο-οικονομική βάση δεδομένων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής AMECO. Η πλήρης στατιστική του «ταυτότητα» είναι η εξής: Adjusted Wage Share: total economy: as percentage of GDP at current prices. Ή στα ελληνικά: Προσαρμοσμένο Μερίδιο της Εργασίας, στο σύνολο της οικονομίας, ως ποσοστό του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές.

Με απλά λόγια: Ποιο είναι το μερίδιο που παίρνουν οι εργαζόμενοι από τον παραγόμενο πλούτο; Ή πώς μοιράζεται ο παραγόμενος κάθε έτος πλούτος ανάμεσα σε μισθούς και κέρδη;

Η μνημονιακή περίοδος με τον φακό της εκμετάλλευσης

Ιδού λοιπόν τι έγινε με αυτή τη «μοιρασιά» από το 2010 μέχρι και σήμερα στην Ελλάδα, αλλά και τι προβλέπει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (με βάση προφανώς τις δρομολογημένες πολιτικές) ότι θα γίνει μέχρι και το 2020, σε έναν απλό πίνακα:

Μερίδιο της εργασίας στο προϊόν – Ελλάδα	
(στο σύνολο της οικονομίας, % του ΑΕΠ, σε τρέχουσες τιμές)	
Έτος	Ελλάδα
2010	54,3
2011	53,1
2012	52,2
2013	49,8
2014	49,8
2015	49,4
2016	49,3
2017	49,3
2018*	49,4
2019**	49,2
2020**	49,2
*Εκτιμήσεις **Προβλέψεις	

Τι μας λέει αυτός ο απλός πίνακας; Ότι ανάμεσα στο 2010 και το 2018 (που έχουμε αποτελέσματα και όχι προβλέψεις ή εκτιμήσεις), το Μερίδιο της εργασίας στο προϊόν μειώθηκε κατά 4,9 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Αυτό μεταφράζεται άμεσα σε χρηματική/εισοδηματική απώλεια. Αν το ΑΕΠ του 2018 με βάση τα επίσημα στατιστικά στοιχεία (ελληνικά, που επικυρώνονται όμως από τη Eurostat) ήταν 184,9 δισ. ευρώ, **η εργασία έχασε 9 δισ. ευρώ. Αυτά τα 9 δισ. ευρώ δεν χάθηκαν... στο διάστημα: πέρασαν στα κέρδη.** Και ήταν το πέραν πάσης αμφιβολίας, βεβαιωμένο τμήμα των απωλειών για τους μισθωτούς – οι συνολικές απώλειες είναι πολύ μεγαλύτερες.¹

Έτσι λοιπόν, η προ ετών συζήτηση για το ποιοι ευθύνονται για την κρίση (στην οποία έλαμψε για τον ταξικό της οίστρο η ατάκα του θόδωρου Πάγκαλου «Μαζί τα φάγαμε») έχει την εύλογη συνέχειά της: **ποιοι ωφελήθηκαν και ποιοι ζημιώθηκαν από την οικονομική πολιτική των κυβερνήσεων στη διάρκεια της κρίσης; Και η απάντηση είναι σαφής: ωφελήθηκαν τα κέρδη σε βάρος των μισθών.** Για να είμαστε ακριβείς και να μην παίζουμε με τις λέξεις: ωφελήθηκε το κεφάλαιο σε βάρος των εργαζόμενων τάξεων.

Τα διαδοχικά μνημόνια δεν επιδείνωσαν απλώς την κατάσταση για τις εργαζόμενες τάξεις, αλλά ευνόησαν στον ίδιο βαθμό τα κέρδη. Δεν ισχύει, λοιπόν, ότι αυτή η επιδείνωση είναι αποτέλεσμα της κρίσης: είναι αποτέλεσμα των πολιτικών, με τις οποίες οι κυβερνήσεις διαχειρίστηκαν την κρίση.

Από τον πίνακα που παραθέσαμε, εξάγονται και πιο ειδικά συμπεράσματα, σύμφωνα με την κοινή εμπειρία. Με βάση αυτά, αποκαλύπτεται το «νόημα» της πρόσφατης πολιτικής μας ιστορίας:

- Η πρώτη μνημονιακή κυβέρνηση, του ΓΑΠ, μέχρι και το 2011 κατάφερε τα πρώτα πλήγματα στους μισθούς. Αποδείχθηκε, όμως, «ακατάλληλη» για να βγάλει όλη την... απαραίτητη «βρόμικη δουλειά». Γι' αυτό και... αποσύρθηκε.

- Στη μεσοβασιλεία Παπαδήμου έγιναν και άλλα βήματα... προόδου στην αντεργατική διαχείριση της κρίσης.
- Η μεγάλη «βουτιά» έγινε το 2013, επί κυβέρνησης Αντώνη Σαμαρά και λοιπών συγκυβερνητών (Βενιζέλου και Κουβέλη αρχικά, μόνο Βενιζέλου στη συνέχεια). Το δεύτερο μνημόνιο ήταν η «σωστή δόση», σύμφωνα με το ΔΝΤ, την Κομισιόν και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
- Η κυβέρνηση των ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ ευθύνεται κι αυτή για την επιδείνωση της κατάστασης των μισθωτών με το τρίτο μνημόνιο που υπέγραψε. Ωστόσο, το μεγάλο πλήγμα που κατάφερε, δεν αποδίδεται με αυτό τον πίνακα, αφού εστιάζεται κυρίως στην κοινωνική πολιτική (ασφαλιστικό, κοινωνικά επιδόματα). Δεν δικαιούται να ισχυρίζεται ούτε ότι καλυτέρεψε τη θέση των μισθών έστω κατά 0,001%.
- Ο ΣΥΡΙΖΑ δεν δικαιούται καν να ισχυριστεί ότι έστω το 2019 και το 2020 θα καλυτερεύσει η κατάσταση όσον αφορά το Μερίδιο της Εργασίας στο προϊόν. Οι προβλέψεις της Κομισιόν δείχνουν μικρή επιδείνωση. Η πρόσφατη αύξηση του κατώτατου μισθού ενδεχομένως θα ακυρώσει απλώς αυτή την επιδείνωση ή θα αυξήσει οριακά το Μερίδιο της Εργασίας στο Προϊόν. Αλλά ως εκεί: ούτε λόγος για την αποκατάσταση των απωλειών. Μια σταθεροποίηση ή οριακή αύξηση μέχρι την επόμενη προσαρμογή προς τα κάτω.

Η πολιτική μας ιστορία με τα «μάτια» της οικονομίας

Ή, γιατί τόσοι πολλοί «αγαπούν να μισούν» τη Μεταπολίτευση

Μια ματιά στις χρονοσειρές των δεκαετιών του '80 και του '90 (δεν παραθέτουμε σχετικό πίνακα για να μη «βαρύνει» κι άλλο αυτό το άρθρο) αποκαλύπτει επίσης γιατί πολλοί αρθρογράφοι και πολιτικοί «αγαπούν να μισούν» τη Μεταπολίτευση. Και τι εννοούν μιλώντας για «έλλειμμα μεταρρυθμίσεων»:

- Το μερίδιο της εργασίας στο προϊόν **αυξήθηκε το 1974 σε σχέση με το 1973 κατά 1,9%** (από 49,2% σε 51,1%) και διατηρήθηκε σε επίπεδα μεταξύ 51% και 53% μέχρι το 1980. Αυτό δεν οφειλόταν, βέβαια, στην κοινωνική ευαισθησία της κυβερνώσας ΝΔ, αλλά στην αύξηση των πιέσεων από την άνοδο της Αριστεράς και του ΠΑΣΟΚ της ριζοσπαστικής του περιόδου, καθώς επίσης και στην άνοδο του εργατικού κινήματος. Η Δεξιά δεν συγχώρεσε ποτέ ότι υποχρεώθηκε να ανεχθεί για πολλά χρόνια τόσο ψηλά το Μερίδιο της Εργασίας στο Προϊόν.

- Στη συνέχεια, **αυξήθηκε το 1981 σε σχέση με το 1980 κατά 3,5**

μονάδες του ΑΕΠ (56,5% έναντι 53%) και παρέμεινε στα ίδια περίπου επίπεδα μέχρι και το 1985. Ήταν η αναγκαστική εξόφληση από την πρώτη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ «υποχρεώσεων» προς τις λαϊκές τάξεις και τον κόσμο της Αριστεράς, στους οποίους όφειλε τη νίκη του 1981.

- Όμως το 1985 ο Αντρέας Παπανδρέου, ανταποκρινόμενος στη διεθνή στροφή στον νεοφιλελευθερισμό και στην πίεση των αγορών στη δραχμή, με μοχλό την εξυπηρέτηση του χρέους, **ανέθεσε το υπουργείο Οικονομικών στον Κώστα Σημίτη. Ο τελευταίος εκπόνησε το πρώτο «σοσιαλιστικό» πρόγραμμα λιτότητας.** Το αποτέλεσμα αποτυπώθηκε «αυτόματα» στο Μερίδιο της Εργασίας στο Προϊόν. **Από 57,2% το 1985, έκανε «βουτιά» στο 53,8% το 1986.** Το 1988 είχε μειωθεί ακόμη περισσότερο, στο 53,2%. Ήρθε όμως το σκάνδαλο Κοσκωτά, η απόπειρα ανατροπής του ΠΑΣΟΚ με ανορθόδοξα μέσα και οι γνωστές απανωτές εκλογικές αναμετρήσεις το 1989, οπότε η κομματική αυτοσυντήρηση επέβαλε «χαλάρωση» της λιτότητας. Έτσι, το Μερίδιο της Εργασίας στο Προϊόν **αυξήθηκε το 1989** σε 55,4%.

- Το 1991 ανέλαβε η ΝΔ του Κων/νου Μητσοτάκη να «βάλει τα πράγματα στη θέση τους»: το Μερίδιο της Εργασίας στο Προϊόν **έπεσε από 54,8% το 1990 σε 50,3% το 1991 – η μεγαλύτερη ετήσια πτώση στη Μεταπολίτευση!** Η πτώση συνεχίστηκε ακάθεκτη μέχρι και το 1993, οπότε έφτασε στο 48,4%. Στην τριετία της κυβέρνησης Κων/νου Μητσοτάκη, η πτώση έφτασε τις 6,4 ποσοστιαίες μονάδες – ένα υπερ-μνημόνιο της εποχής.

- Όταν ανέλαβε ξανά το ΠΑΣΟΚ το 1994, ακολούθησαν τα «προγράμματα σύγκλισης» για την είσοδο στην ΟΝΕ, με υπουργό Οικονομικών τον φανατικό νεοφιλελεύθερο Αλέκο Παπαδόπουλο -για τον οποίο, καθόλου τυχαία- ο Κων/νος Μητσοτάκης είχε μόνο καλά λόγια να πει. **Ξεκινώντας από 48,2% το 1994 και μετά από μια μικρή αύξηση, το Μερίδιο της Εργασίας στο Προϊόν ήταν 48,7% το 2001 με την είσοδο στην ΟΝΕ.** Με τον Κώστα Σημίτη να έχει αναλάβει, ως πρωθυπουργός πλέον, τη σκυτάλη από τον Αλέκο Παπαδόπουλο.

- Από το 2002 μέχρι και το 2008 (κυβερνήσεις Σημίτη και Κώστα Καραμανλή) το Μεριδίο της Εργασίας στο Προϊόν παρέμεινε σε επίπεδα λίγο υψηλότερα σε σχέση με την περίοδο των «προγραμμάτων σύγκλισης», γύρω στο 51% με 52%. Με δύο χαρακτηριστικές εξαιρέσεις: το έτος των Ολυμπιακών Αγώνων, οπότε ήταν μειωμένο κάτω από αυτό το επίπεδο, στο 50,6% (όταν οι συνδαιτυμόνες του κ. Πάγκαλου έτρωγαν με χρυσά κουτάλια – κατά τη γνωστή λαϊκή έκφραση) και το 2005 που αυξήθηκε σε 53,9% (όταν η Δεξιά του Κώστα Καραμανλή, κυνηγημένη από το φάντασμα της «Δεξιάς παρένθεσης», αποφάσισε να χρηματοδοτήσει τη μακροχρόνια παραμονή της στην εξουσία).

- Το 2008, καθώς ολοκληρωνόταν ένας κύκλος ανάπτυξης 14 ετών με μέσους ρυθμούς περί το 3,5% ετησίως, το Μεριδίο της Εργασίας στο Προϊόν ήταν 51,8%, όσο περίπου και το 2002. Ξανά τα στατιστικά στοιχεία αποδεικνύουν ότι... δεν τα φάγαμε μαζί.

- Το 2009 η απερχόμενη κυβέρνηση Καραμανλή είτε για να διεκδικήσει την παραμονή της στην εξουσία είτε σε μια προσπάθεια να μειώσει την ένταση της κρίσης του 2008 στην ελληνική οικονομία (πιθανότατα και για τους δύο αυτούς λόγους) «ανέχθηκε» την αύξηση του Μεριδίου της Εργασίας στο Προϊόν σε 54,1%. Το 2010, με κυβέρνηση ΓΑΠ (που ήρθε επαγγελλόμενος παροχές), ήταν 54,3%. Ήταν η μικρή μεταβατική περίοδος της σύγχυσης για την ελληνική άρχουσα τάξη μπροστά στην κρίση του 2008, που ερχόταν σαρωτική και για την ελληνική οικονομία.

Ύστερα ήρθαν τα μνημόνια, για τα οποία μιλήσαμε ήδη.

Αυτή η ιστορική αναδρομή αποκαλύπτει εύγλωττα γιατί πολλοί «αγαπούν να μισούν» τόσο πολύ τη Μεταπολίτευση. Τι είναι αυτό που θεωρούν «καταστροφικό» σε αυτή την περίοδο. Τι εννοούν, όταν μιλούν μονότονα για πάνω από μία εικοσαετία για την «ανάγκη μεταρρυθμίσεων».

Μισούν τις κατακτήσεις των μισθωτών, οτιδήποτε που για οποιοδήποτε λόγο αυξάνει το Μεριδίο της Εργασίας στο Προϊόν. Ακόμη και αν είναι η ανάγκη των κυβερνώντων να στηρίξουν την

κυβερνητική τους εξουσία ή να τη διεκδικήσουν (στην περίπτωση αυτή απαιτούν από τα κόμματα τη... γενναιότητα να «αδιαφορούν για το πολιτικό κόστος», δηλαδή για τη δυσαρέσκεια που θα προκαλέσουν οι πολιτικές τους στους εργαζόμενους. Αλλά και «συναίνεση», αφού αν όλοι αδιαφορήσουν για το πολιτικό κόστος, οι εργαζόμενοι δεν θα έχουν τι να ψηφίσουν και το αστικό πολιτικό σύστημα θα αποκαθαρθεί από τέτοιες «ιδιοτέλειες»!). Πολύ περισσότερο αν είναι οι πιέσεις και τα κινήματα από τους εργαζόμενους, τη νεολαία και την Αριστερά. **Θέλουν να εγκατασταθεί η αιώνια «κανονικότητα» της λιτότητας. Σύμφωνα με την αντίληψή τους, ο κόσμος είναι φτιαγμένος από το κεφάλαιο και για το κεφάλαιο. Οι εργαζόμενοι είναι απλώς τα υποζύγια της «οικονομίας».**

Και εν ολίγοις, «ορθή» οικονομική πολιτική είναι αυτή που μειώνει ή έστω κρατά καθηλωμένο το Μεριδίο της Εργασίας στο Προϊόν. Εξάλλου, χωρίς μια τέτοια πολιτική, πώς θα μας κάνουν τη χάρη οι κερδοσκόποι των αγορών να αγοράσουν τα ομόλογα του ελληνικού Δημοσίου;

Όταν λοιπόν ο ΣΥΡΙΖΑ περηφανεύεται για την πρόσφατη «επιτυχή» έκδοση του δεκαετούς ομολόγου, πρέπει να γνωρίζουμε ότι η οικονομική του πολιτική δεν θα είχε μια τέτοια «επιτυχία», αν δεν είχε συμβάλει κι αυτός με συνέπεια στη μείωση του Μεριδίου της Εργασίας στο Προϊόν. Και όταν ο Κυριάκος Μητσοτάκης υπόσχεται καλύτερο επιτόκιο στις εκδόσεις ομολόγων και περισσότερες «μεταρρυθμίσεις», πρέπει να μην έχουμε καμία αμφιβολία ότι υπόσχεται περαιτέρω μείωση του Μεριδίου της Εργασίας στο Προϊόν και πιο «αποτελεσματική» πολιτική λιτότητας.

Σημειώσεις

1. Το στατιστικό αυτό μέγεθος δεν λέει όλη την αλήθεια για τους εξής λόγους:

α. Γιατί περιλαμβάνει και την αμοιβή στελεχών του ιδιωτικού τομέα, που έχουν πολύ υψηλά εισοδήματα (τα λεγόμενα *golden boys* ή *girls*), τα οποία στην πραγματικότητα είναι πρόσοδοι του κεφαλαίου και όχι μισθοί. Αυτό σημαίνει ότι στην πραγματικότητα οι απώλειες στο Μερίδιο της Εργασίας είναι ουσιαστικά μεγαλύτερες από όσο δηλώνει το συγκεκριμένο στατιστικό μέγεθος.

β. Γιατί αποδίδει τις μεταβολές ανάμεσα σε μισθούς και κέρδη πρωτογενώς (στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών) και δεν περιλαμβάνει άλλες απώλειες (ασφαλιστικά δικαιώματα, κοινωνική πολιτική κ.λπ.). Αν υπολογίσουμε και αυτά, οι συνολικές απώλειες είναι πολύ μεγαλύτερες.

γ. Γιατί -αυτονόητα- δεν περιλαμβάνει τον τομέα της «μάυρης» οικονομίας, που στην Ελλάδα είναι εκτεταμένος και στον οποίο οι μισθοί... υποφέρουν ακόμη περισσότερο.

Το συγκεκριμένο μέγεθος δείχνει, επομένως, μέρος μόνο των απωλειών για τους μισθωτούς. Είναι όμως κατάλληλο για να δει κανείς την κατεύθυνση, στην οποία μεταβάλλεται η οικονομική πολιτική: ποιων η θέση επιδεινώνεται και ποιων όχι, των εργαζόμενων ή των καπιταλιστών.